

Sveriges första telefonkatalog?

Prylbodsägarna och antikvariatsbokhandlarna brukar titta ömsom uppgivet och ömsom förstående på mig när jag frågar efter gamla telefonkataloger. För många framstår det uppenbarligen som väl sjukligt att samla på sådant. Även många telefonsamlare ser mindre intresse i katalogerna.

Därför tänkte jag skriva några korta rader om den tidigaste svenska kataloghistorien och samtidigt efterlysa de medlemmar som, liksom jag, är road även av dessa alster vid sidan om t.ex. telefonapparater.

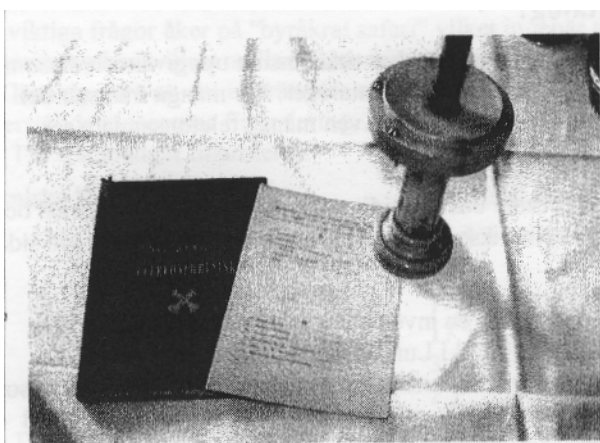
För ett tag sedan tog jag mig tid och gjorde en inventering av de tidiga kataloger som finns i Lunds Universitetsbibliotek (UB). UB i Lund är klassat som ett av de nationalreferensbibliotek som i princip skall inneha ett exemplar av alla trycksaker som ges ut i landet. Därför kan man räkna med att samlingen är relativt komplett även vad gäller sådant som telefonkataloger.

Den äldsta katalog som finns på UB är en mycket enkel trycksak på 13 sidor tryckt hos K.L. Beckman 1880. Den har ingen särskild pärm utan är bara en enkel lista med rubriken: "Medlemmar i Stockholms Telefonförening, hvilka äro intagna i nätet den 1 Oktober 1880".

Det står alltså inte uttryckligen att det rör sig om "Stockholms Bell TelefonAktiebolag" men det torde ändå stå klart att det rör sig om deras "förening", vilken var den första egentliga i landet.

Bellbolaget sägs ju ha grundats i september 1880 med 121 "linjer". En bra gissning är att antalet linjer är det samma som antalet abonnenter eller medlemmar.

I katalogen från 1 oktober finns det 150 abonnenter med "Skandia, Försäkringsaktiebol. Mynttorget 1." som sist tillkomna medlem (150). Telefonnr 1 verkar inte vara upptaget men nr 2 har "Olson & Wright ... Skeppsbron 20" och nr 3 "Holmberg & Möller ...Brunnsgränd 4".

Central-Telefonstationen på Vesterlånggatan 16 har telefonnr 101. I en senare annons gör Bellbolaget reklam för sig med angivande av just denna kontorsadress (Skandinaviska bankens hus, 3 tr. upp).

Riksbanken har telefonnr 27, Aftonbladet 104 och hisstillverkaren Graham Brothers (jag åker fortfarande med dem varje dag) 145.

Den tidiga telefonförsäljaren Joseph Leja på Regeringsgatan 5 & 7 var naturligtvis tvungen att föregå med gott exempel och abonnerar därför på linje 81.

Även den "Kungliga" Telegrafstationen på Skeppsbron 2 såg sig nödsakad att ingå i det privata nätet och skulle någon av de andra 149 ringa dit med nr fick man ange 136.

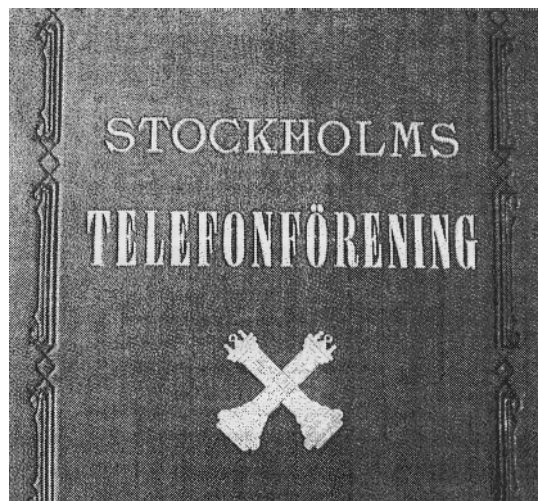
Men det var inte bara företag och institutioner som "var med från början" utan även privatpersoner. Överingenjören H.T. Cedergren som några år senare startade det konkurrerande telefonnätet "Stockholms Allmänna TelefonAktiebolag" lär ha varit medlem i Bellföreningen men har i vart fall inte kommit med i första katalogen. Inte heller någon av Wallenbergarna var med så här tidigt "privat". Stockholms Enskilda Bank hade dock nr 36.

C.G. Cervin, Malmtorsgatan 6, hade telefon 63. Det rör sig förmodligen om finansmannen Karl Gustaf Cervin som var en på sin tid mycket framstående person. Han hade bland annat grundat Stockholms läns sparbank och haft en rad andra offentliga uppdrag.

Andra "privatnamn" som förekommer i listan är till ex, Jacob Bagge, Axel Boivie, W. Davidson, A. W. Frestadius, John Håkansson, Joseph Marcus, Adler Larsson, F.J.Kahn, J.F. Rossander, Julius Slöör och Eric Öhman. Den sistnämnde har till och med två linjer, nr 24 till Skeppsbron 14 och nr 95 till Drottninggatan 29 C.

Uppenbarligen ligger olika typer av affärsintressen bakom även många privata abonnemang. Det kan till exempel röra sig om firmor som arbetar under grundarens person-namn och det skulle med all sannolikhet gå att få fram mycket historia om 1800-talets Stockholm om man grävde vidare i källmaterialet med de tidiga telefonkatalogerna som utgångspunkt.

Den här beskrivna telefonkatalogen utgör troligen den första som

trycktes och utkom i Sverige men sedan gick det fort. Redan 25 dagar senare, den 26 Oktober 1880 ger Bellföreningen ut sin andra katalog och det är den äldsta jag har i min egen samling. Den är till utförandet lika med den första, tryckt av samma tryckeri, men är nu på 15 sidor.

Den "nya" katalogen upptar ytterligare 73 medlemmar så det högsta telefonnumret är nu 223 till "Brinck, Hafström & C:o...Hornsgatan 32". Den tidigare nämnde A. W. Frestadius har nu fått en särskild linje som uttryckligen går till hans bostad medan hans första linje är märkt "kontor".

Andra som tillkommit är till ex Nordström et Thulin, J. N. Tengelin och "Liljedahl, A. Hyrkusk, f.d. Johnssons Hyrkuskverk". En tydlig trend är att flera firmor nu tydligt anger

Min katalog ligger i en hård brun pärm med guldtryck, märkt "Stockholms Telefonförening" och med Bellbolagets korslagda "stampar" som logo och varumärke i guld. Pärmens typ som förmodligen är avsedd att skydda den för tillfället aktuella katalogen. Katalogerna byttes således efter hand, medan pärmens sparades, precis som ofta nu görs med lokaldelar.

Pärmens är inte årtalsmärkt men jag förmodar att den är något nyare än 1880. Den innehåller i övrigt en rad supplement till senare upplagor av bolagets kataloger. Den yngsta katalogen i mappen är från 1893 och är bara en lokaldel över Östermalm. Bellbolaget för vid denna tidpunkt en tynande tillvaro, utkonkurrerade av de billigare konkurrenterna, och anger förbehållslöst att de "numera endast å Östermalm drifver telefonrörelse". Det hjälper således inte att vara först om man inte sköter sina andra kort rätt, något som både det svenska Bellbolaget och de tidigare telefонтillverkarna Öller och Brunius fick erfaras. Men det är ju som det heter en annan historia...

Tomas Söderblom